

Till

Funktionsrätt Sverige, Mia Ahlgren, Mia.Ahlgren@funktionsratt.se

Svenska Diabetesförbundets synpunkter på utredningen:

Säkerhet och tillgänglighet vid val (SOU 2021:96)

Svenska Diabetesförbundet företräder personer med diabetes, oavsett ålder och typ av diabetes, samt dessa personers familjer och närstående som också påverkas av sjukdomen. Diabetes är en kronisk sjukdom som personen lever med från insjuknandet och fortsatt under hela livet. Det är tyvärr inte ovanligt att komplikationer följer av livet med diabetes, vilket bland annat kan påverka synen och rörligheten hos personer som lever med sjukdomen. Detta kan försvåra den fysiska medverkan i svenska val.

Sjukdomen kräver samtidigt kontinuerlig uppmärksamhet, kontroll samt löpande analys av situationen genom avancerad egenvård. Det beräknas finnas drygt 500 000 personer med diabetes i Sverige idag. Svenska Diabetesförbundet har med sin snart 79-åriga historia en bred erfarenhet av och kunskap om hur det är att leva med diabetes.¹

Sammanfattning

Svenska Diabetesförbundet anser att det är mycket positivt att utredningen har tagit ett helhetsgrepp runt valhandlingen i Sverige. Denna är en avgörande del av demokratin och ett sammanhang där det oerhörd viktigt att så många så möjligt kan göra sin röst hört. Slutbetänkandet fokuserar som anført i titeln på säkerhet och tillgänglighet vid val, och det är den sistnämnda delen som vi i det följande lämnar synpunkter på.

Givet att många personer med diabetes riskerar att hamna i lägen där dels synen drabbas som en följd av sjukdomen, dels rörligheten inskränks exempelvis som ett resultat av i värsta fall amputationer eller diabetesneuropati är utredningens förslag runt tillgänglighet extra viktiga för oss. Nedan är våra övergripande kommentarer på de delarna av utredningen som är särskilt viktiga för personer med diabetes listat:

- Förslagen i kapitel 7 avseende tillgänglighet i bredd bemärkelse såsom lokaler, röstförfarande, information, utbildning av röstmottagare etcetera går i rätt riktning och bör skyndsamt införas.
- När det gäller förslagen i kapitel 8 avseende personer med synnedsättning, så pekar även dessa i rätt riktning. Dock hade det varit önskvärd om förslagen kunna implementeras tidigare än år 2024.

¹ Läs gärna mer på: www.diabetes.se

Kapitel 7 Överväganden och förslag

7.7.1 Ett tydliggörande införs att tillgänglighet vid val omfattar valens lokaler, röstningsförfarande och information till väljare

Utredningens förslag: I förtydligande syfte införs i vallagen en bestämmelse om att röstningen ska vara tillgänglig för alla väljare och att tillgängligheten omfattar lokaler för röstmottagningen, röstningsförfarandet och information till väljarna. Förslaget föranleder en ny bestämmelse i 7 kap. 1 § vallagen.

Svenska Diabetesförbundets synpunkter: Vi bifaller förslaget. Det är, som utredningen konstaterar på sidan 197, mycket viktigt att: "För att skapa jämbördiga förutsättningar för väljarna behöver det finnas verktyg för att tillgängligheten ska kunna fungera i praktiken." Med avseende på tillgänglighet är det viktigt att vallokalerna i största möjliga mån är anpassade, så personer vars rörlighet är påverkat av exempelvis diabetes på ett enkelt sätt kan ta sig till och in i vallokalen för att avgiva sin röst. Även inredningen av vallokalen bör säkerställa att personer med rörelsehinder enkelt kan avge sin röst.

Det är också positivt att förslaget innefattar de delarna av röstförfarandet som syftar till att ge personer med olika funktionsnedsättningar så utförlig och tydlig information så möjligt runt valen. Utbildningsinsatser för röstmottagarna är en viktig del av detta.

7.7.2 Valmyndigheten får ett uppdrag att ta fram och upprätthålla en vägledning med samlade regler och rekommendationer för tillgänglighet vid val

Utredningens förslag: Valmyndigheten får ett uppdrag att ta fram och upprätthålla en vägledning med samlade regler och rekommendationer för tillgänglighet vid val. Arbetet med att ta fram och upprätthålla en vägledning för tillgänglighet vid val ska ske i samverkan med både organisationer som företräder personer med funktionsnedsättningar och med Myndigheten för delaktighet. Valmyndigheten bör även i arbetet samråda med Sveriges Kommuner och Regioner, SKR.

Svenska Diabetesförbundets synpunkter: Vi är positiva till detta förslag. Särskilt den delen som innebär att vägledningen ska tas fram – och upprätthållas – i samverkan med organisationer som företräder personer med funktionsnedsättningar är bra.

7.7.3 Valmyndigheten ska samla in och publicera uppgifter om val- och röstningslokalernas tillgänglighetsstatus och om ambulerande röstmottagare

Utredningens förslag: Valmyndigheten ska samla in uppgifter från kommunerna om röstmottagningsställets tillgänglighetsstatus samt om när och hur väljare kan begära

ambulerande röstmottagare. Uppgifterna ska tillhandahållas på myndighetens webbplats. Det ska finnas en upplysning på röstkortsförsändelsen som Valmyndigheten skickar till väljarna att de kan vända sig till kommunen för information om lokalernas tillgänglighet samt om när och hur väljare kan begära ambulerande röstmottagare. Varje kommun ska senast 32 dagar före valdagen meddela Valmyndigheten var och när röstmottagning kan ske inom kommunen samt uppgift om lokalernas tillgänglighet. Förslagen föranleder ett tillägg i 3 kap. 3 § samt en ändring i 4 kap. 23 a § vallagen

Svenska Diabetesförbundets synpunkter: Vi tillstyrker detta förslag. Förslaget kan bli en viktig pusselbit i arbetet med att få kommunerna att säkerställa tillgängliga vallokaler i praktiken. Vidare är det mycket positivt att röstkortsförsändelsen används som en del av kommunikationen med medborgarna inför valet, vilket borde bidra till att skapa förutsättningar för flera personer, oavsett funktionshinder, att avge sin röst.

7.7.5 Fler målgrupper ska kunna använda ambulerande röstmottagare

Utredningens förslag: Vidga målgruppen som får använda ambulerande röstmottagare till att omfatta personer som är placerade i polisarrest, på särskilt ungdomshem eller LVM-hem eller annan inrättning som begränsar väljarnas möjligheter att rösta i röstningslokal. Möjligheten att rösta med lantbrevbärare som bud ersätts med möjligheten att använda ambulerande röstmottagare. Förslagen föranleder ett tillägg i 7 kap. 3 a § (omnumrerad till 5 § i författningsförslaget), samt att 3 kap. 7 §, 7 kap. 5 § (omnumrerad till 7 §) första stycket punkt 3, 4 § (omnumrerad till 6 §) andra stycket punkt 1 och 8 § (omnumrerad till 10 §) första stycket vallagen tas bort.

Svenska Diabetesförbundets synpunkter: Vi tillstyrker detta förslag. Även om gruppen som berörs av förslaget om att ersätta lantbrevbärare med möjligheten att använda ambulerande röstmottagare är liten, så är detta viktigt. Det gäller speciellt för äldre personer som bor i glesbygd kanske med en kronisk sjukdom som diabetes, inklusive potentiella följsjukdomar, som kan minska möjligheten eller helt hindrar gruppen från att ta sig till vallokalen.

Kapitel 8 Väljare med synnedsättning

8.9.1 Vidareutveckla och testa framtagna prototyper till hjälpmedel

Utredningens förslag: Vidareutveckla de prototyper som presenterats av forskningsinstitutet RISE i rapporten Jämlik rösträtt. Vidareutvecklingen ska omfatta både hjälpmedel som kan användas för att hitta och ta rätt valsedel vid valsedelsställen och hjälpmedel för att kunna avge en parti- och personröst. Hjälpmedlen ska kunna användas vid all röstmottagning. Organisationer som företräder personer med synnedsättning ska involveras i vidareutvecklingen.

De hjälpmedel som vidareutvecklas ska testas så fort som möjligt för att kunna utvärderas. Lämpligen bör testning ske i samverkan mellan den centrala

valmyndigheten, ändamålsenlig forskningsinstans och personer med synnedsättning. Målsättningen är att det ska finnas utvecklade hjälpmedel att testa i ett antal frivilliga kommuner senast vid valet till Europaparlamentet 2024.

Svenska Diabetesförbundets synpunkter: Det är mycket positivt att detta förslag, som förhoppningsvis kan säkerställa att personer med synnedsättningar – inklusive personer med diabetes, som har denna typ av utmaningar – får adekvat hjälp i röstförfarandet. Det hade dock varit önskvärd om lösningar kunna introduceras tidigare än 2024. Det bör därför övervägas i vilken mån det är möjligt att genomföra testningar av prototyper redan i samband med valen september 2022.

8.9.2 Förstoringshjälpmedel och belysningsförstärkning på alla röstmottagningsställen

Utredningens förslag: Kommunerna ska kunna erbjuda förstoringshjälpmedel och belysningsförstärkning på alla röstmottagningsställen, om möjligt bakom alla avskärmade valsedlar och valskärmar. En rekommendation om förstoringshjälpmedel och belysningsförstärkning ska ingå i den föreslagna vägledningen som Valmyndigheten ska ansvara för.

Svenska Diabetesförbundets synpunkter: Vi tillstyrker förslaget i sin helhet.

8.9.3 Punktskrift som väljare tillfört på valsedel vid röstning ska avläsas och bedömas vid den slutliga rösträkningen

Utredningens förslag: Punktskrift som tillförs valsedeln av väljare vid röstning ska kunna avläsas och bedömas vid länsstyrelsens slutliga rösträkning. Länsstyrelsen ska ha nödvändig utrustning för att kunna avläsa och bedöma sådana valsedlar. Information om och hanteringen av valsedlar med tillskriven punktskrift ska läggas till i Valmyndighetens utbildningsmaterial.

Svenska Diabetesförbundets synpunkter: Vi tillstyrker förslaget i sin helhet, och konstaterar att det är särskilt viktigt att utbildningsmaterialet från Valmyndigheten tar upp hur dessa valsedlar ska hanteras.

Johanneshov som ovan

Björn Ehlin,
Förbundsordförande

Flemming Kristensen,
Ansvarig utredning & påverkan